

Več narave za boljše podnebne razmere

Projekt cc.alps: zahteve CIPRE za področje varstva narave

Spreminjanje podnebja močno občuti tudi narava. Gorska območja so na spremembe še posebno občutljiva, kar se odraža v visoki izgubi biotske raznovrstnosti. Po napovedih znanstvenikov grozi na območju Alp do leta 2100 izumrtje skoraj vsaki drugi rastlinski vrsti. Za vrstno najbogatejše območje flore v Srednji Evropi bi to pomenilo neizmerno izgubo. Življenjske razmere v Alpah pa se bodo zaradi globalnega segrevanja občutno poslabšale tudi znanim živalskim vrstam, kot so kozorog, belka in planinski zajec.

Podnebne spremembe ogrožajo celotne ekosisteme. Zgolj eden od številnih primerov: če se bodo, kot kažejo napovedi nekaterih modelov, alpski vodotoki v naslednjih desetletjih segreli za 2 stopinji Celzija, se bo življenjski prostor za vrste rib, ki so odvisne od hladne vode, zmanjšal na četrtno današnjega.

Varstvo narave in varstvo podnebja se lahko med seboj dopolnjujeta. Neokrnjeni habitati lahko posledice podnebnih sprememb blažijo učinkoviteje kot poškodovani habitati, poleg tega pa sonaravni gozdovi, delujoča mokrišča in ekstenzivni travniki izboljšujejo bilanco toplogrednih plinov, saj ogljik vežejo iz ozračja po naravni poti. Prizadevanja pri povezovanju varstva narave in podnebja morajo biti zato usmerjena v preprečevanje sproščanja toplogrednih plinov, ki so še vezani v biomasi in se lahko sproščajo pri netrajnostni rabi (napr. pri osuševanju mokrišč).

Podnebje se danes spreminja hitreje kot minula desetletja, prav tako se ekosistemi odzivajo s precejšnjim časovnim zamikom, zato je treba ukrepati energično in pravočasno. Ter predvsem dobro premišljeno. Kajti številni ukrepi, ki so predmet trenutnih razprav o obvladovanju posledic podnebnih sprememb, lahko naravnemu ravnovesju škodijo – s tem pa tudi najpomembnejši »klimatski napravi«, ki jo ima človeštvo – naravi. CIPRA pozdravlja obnovljive in ogljično nevtralne energije, a le pod pogojem, da se pazljivo pretehtajo posledice njihovega pridobivanja in uporabe. Do križanja postavljenih ciljev prihaja, denimo, takrat, ko se morajo biotopi v dolinskih legah umakniti in zaradi proizvodnje električne energije odstopiti prostor akumulacijskemu jezeru, ko so reke in potoki zaradi varstva pred visokimi vodami sti-

snjeni v betonski okvir, ko se s snežnimi topovi poskuša nadomestiti izgubo naravnih padavin ali ko se ekstenzivno travinje uporablja kot plantaža za proizvodnjo industrijskega biodizla.

CIPRA zato zahteva:

(1) Povežimo življenjske prostore!

Zaradi globalnega segrevanja prihaja na severni polobli do pomika vegetacijskih pasov: tako od juga proti severu kot iz dolinskih v gorske predele. Da bi se lahko rastline in živali na omenjene spremembe ustrezno odzvale in našle nove lokacije za preživetje, je treba poskrbeti za ohranitev zavarovanih in tudi nezavarovanih območij, ki so zatočišča vrstne pestrosti, med njimi pa vzpostaviti povezave v obliki ekoloških koridorjev, ki olajšajo selitev vrst in jim s tem omogočajo prilagoditev na podnebne spremembe.

(2) Oživimo alpske vodotoke!

Revitalizacija tekočih voda zmanjšuje tveganja zaradi naravnih nesreč in s tem pomembno prispeva k obvladovanju posledic podnebnih sprememb. Če reke razpolagajo z večjimi poplavnimi ravnicami na obeh straneh struge, lahko zadržijo več vode in tako zmanjšujejo nevarnost poplav, obenem pa postanejo kot habitati za rastline in živali raznovrstnejše in dragocenejše. Da bi lahko tovrstne primere renaturacije lahko usklajevale na medregionalni ravni, bodo alpske države skupaj z EU morale izdelati akcijski načrt, ki bo zavezujoč za vse ter bo določil konkreten časovni raspored in zagotovil potrebna sredstva za izvajanje ukrepov.

(3) Ohranimo in revitalizirajmo mokrišča!

K varstvu podnebja pomembno prispevajo tudi mokrišča: sicer pokrivajo le 3 % zemeljske površine, skladiščijo pa dvakrat toliko ogljika kot vsi gozdovi skupaj! Zato jih je treba dosledno varovati. Območja, ki so bila v preteklosti izsušena in deloma uničena, je treba renaturirati. Ponovno vzpostavljena mokrišča bodo lahko ponovno skladiščila več ogljikovega dioksida, istočasno se jim bo povečala ekološko vrednost, npr. v vlogi habitata številnih živalskih in rastlinskih vrst. Poleg tega mokrišča delujejo kot spužve: so naravni vodni zbiralniki, ki nižje ležeča območja varujejo pred poplavami.

(4) Certificirajmo gozdove!

Gozdovi, s katerimi se trajnostno gospodari, vežejo veliko večje količine toplogrednega plina CO₂ kot intenzivno obdelovani gozdovi, obenem pa imajo veliko ekološko vrednost, saj za rastline in živali zagotavljajo raznovrstne niše in habitate. Neokrnjeni gozdovi se bodo lahko

prihodnjim podnebnim spremembam bolje prilagodili in s tem bolje izpolnjevali svoje raznolike funkcije, med njimi tudi funkcijo varovanja pred naravnimi nesrečami, denimo plazovi.

CIPRA zahteva, da se vsi alpski gozdovi certificirajo skladno z načeli priznanih sistemov, kot je npr. Forest Stewardship Council (FSC). Ti certifikati potrjujejo, da je gospodarjenje gozdov sprejemljivo za naravo in družbo, s tem pa pripomorejo k učinkovitejšemu trženju tako proizvedenega lesa z alpskega območja. Če bo potrebno, je treba spremeniti zakonodajo, na podlagi katere bodo tudi lastniki zasebnih gozdov dolžni opraviti certifikacijski postopek in trajnostno gospodariti s svojimi gozdovi. Poleg tega bo treba urediti zmedo, ki trenutno vlada na področju označevanja: za ustrezne znake potrebujemo namreč merila, ki bodo prilagojena zahtevam alpskega prostora in veljavna za celoten alpski prostor –za njihovo izdelavo je najprimernejša prav Alpska konvencija.

(5) Preverjajmo uresničevanje načel trajnostnega razvoja!

Pred izvajanjem ukrepov, ki zavirajo podnebne spremembe ali blažijo njihove posledice, je treba obvezno preveriti, če so zasnovani v skladu z načeli trajnostnega razvoja. Če obstaja navzkrižje med cilji varstva podnebja in varstva narave, sprejetje enostranskih odločitev ni dopustno. Nedopustni so ukrepi, ki doslej sonaravna območja spremenijo v intenzivno obdelovane njive, kjer rastejo surovine za biogoriva. Prav tako veliko škodo lahko naravnemu ravnovesju povzročijo vodne elektrarne in protipoplavni tehnični objekti, ki vodotokom odvzemajo njihov naravni prostor. Pred gradnjo je zato vsak ukrep potrebno preveriti z vidika ekoloških, socialnih in gospodarskih posledic, saj tako lahko preprečimo, da bi se pozitivno mišljeni cilji sprevrgli v slab in za naravo škodljiv rezultat.

(6) Ustvarimo pravično ravnovesje!

Kmetje in gozdarji, ki se zaradi interesov varstva narave odpovejo določenemu delu svojega dohodka v korist oddaje dela svojih zemljišč, morajo za to prejeti ustrezno odškodnino. Njihova zemljišča so lahko, denimo, pomembni elementi znotraj ekoloških omrežij zavarovanih območij in koridorjev ali pri renaturacijah. Trenutni sistemi finančne podpore na ravni EU in večine alpskih držav za take primere ne zagotavljajo ustrezne odškodnine in jih bo treba nujno izboljšati.

Schaan, november 2009